

УДК 373.2.015.31:792

DOI [HTTPS://DOI.ORG/10.33989/2075-146X.2025.35.331135](https://doi.org/10.33989/2075-146X.2025.35.331135)

АНЖЕЛА ПАСІЧНИЧЕНКО

ORCID: 0000-0002-5500-0070

ОКСАНА ВІЛЬХОВА

ORCID: 0000-0002-9152-2511

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ У ПРОЦЕСІ ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглядається роль театралізованої діяльності у розвитку креативного потенціалу дітей дошкільного віку. Проаналізовано поняття «креативність» як здатність генерувати нові, оригінальні ідеї та підходи до розв'язання проблем. Визначено основні аспекти креативності, які проявляються через творче мислення, уяву, здатність до адаптації та нестандартного вирішення завдань. Наголошено на важливості розвитку креативності в дошкільному віці, коли формуються основи пізнавальної та емоційної діяльності. Розкрито важливість формування креативного потенціалу не лише як вродженої характеристики, а й як навички, яку можна розвивати через спеціальні методики. Вказано на необхідність використання різноманітних методів для стимулювання творчості у дітей, зокрема театралізованої діяльності. Зазначено, що театралізована діяльність, яка включає театралізовані ігри, рольові вистави та творчі завдання, є одним із ефективних методів стимулювання креативності у дітей. Вона активізує уяву, розвиває комунікативні та емоційні навички, сприяє самовираженню та інтеграції в соціум. Акцентовано увагу на важливості удосконалення професійної майстерності сучасних вихователів у процесі організації театралізованої діяльності.

Ключові слова: креативність, творчість, креативність дитини дошкільного віку, формування креативності, мистецько-творча компетентність, театралізована діяльність, тантамарески, професійна майстерність вихователя, фахові й особистісні якості педагога

Постановка проблеми. Сучасне суспільство характеризується швидкими змінами та динамічним розвитком, що висуває нові вимоги до особистості. У складних, швидкозмінних умовах важливою є здатність людини успішно адаптуватися, генерувати нестандартні ідеї та ефективно вирішувати завдання. Відповідно, розвиток креативності стає ключовою складовою креативного потенціалу особистості, що безпосередньо впливає на її здатність до адаптації та самореалізації. Виходячи з цього, формування творчих здібностей є важливим напрямком освітнього процесу, особливо на етапі дошкільного виховання, коли створюються основи для подальшого розвитку особистості. Дошкільний вік є сприятливим періодом для розвитку творчості, оскільки саме в цей час діти здатні найбільш активно засвоювати нові форми діяльності та проявляти свою креативність через гру, мистецтво і спілкування.

У зв'язку з цим важливим завданням педагогів та науковців є створення відповідних умов для розвитку творчих здібностей дошкільників, а також вибір ефективних методів та форм їх стимулювання. Театралізована діяльність у цьому контексті є одним із найпотужніших засобів для розвитку креативного потенціалу дітей дошкільного віку, оскільки вона залучає дітей до активної творчої діяльності, сприяє розвитку їхньої уяви, емоційної виразності та комунікативних навичок, що є важливими складовими соціалізації та гармонійного особистісного розвитку.

Аналіз досліджень та публікацій, на які спирається автор. Різноманітні аспекти розвитку креативності, її природа, особливості та умови формування на різних етапах становлення особистості є предметом теоретико-експериментальних досліджень Дж. Гілфорда, Г. Костюка, В. Моляко, К. Роджерса, В. Роменця, Е. Торренса та інших.

Багато наукових праць присвячено вивченню творчості у дітей та розвитку їх креативних здібностей, зокрема досліджуються різні підходи до розвитку творчих навичок і створення сприятливих умов для цього процесу. Роботи таких вчених, як І. Біла, А. Богуш, Н. Гавриш, О. Голюк, Л. Зімакова, В. Крамаренко, О. Кононко, Н. Пахальчук, Т. Піроженко, О. Проскура, С. Уфимцева та інші, зосереджені на вивченні методів стимулювання креативності. Крім того, особливості формування творчих здібностей через різні види діяльності, такі як гра, навчання та мистецтво, досліджують Л. Брежнева, Р. Буре, В. Дихта-Кірфф, Л. Зайцева, Л. Калмикова, О. Кульчицька, О. Половіна, М. Холодна, Н. Химич та інші.

Специфіку, особливості використання театралізованої діяльності, професійну майстерність педагога у цьому процесі проаналізовано у дослідженнях І. Бодраченко, Л. Велетнюк, Л. Загородньої, З. Марчук, А. Мудрак, Ю. Котелянець, С. Титаренко та інших.

Однак, попри значну кількість наукових робіт, деякі аспекти формування креативності у дітей дошкільного віку залишаються недостатньо дослідженими, що вимагає подальших наукових пошуків для глибшого розуміння механізмів розвитку творчих здібностей на ранніх етапах життя. Таким чином, аналіз наукових публікацій вказує на важливі напрямки дослідження розвитку креативності, особливо в дитячому віці, і підкреслює необхідність подальших досліджень для всебічного вивчення цієї складної і багатогранної проблеми.

Метою статті є аналіз впливу театралізованої діяльності на розвиток креативного потенціалу у дітей дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Поняття «креативність» було вперше визначене у 1922 році Д.Сімпсоном як здатність відмовлятися від стереотипних форм мислення та руйнувати загальноприйняті уявлення в процесі генерації ідей. Надалі це поняття було розширене іншими дослідниками. Дж. Гілфорд трактує креативність як здатність дивуватися і пізнавати нове, уміння знаходити оригінальні рішення в нестандартних ситуаціях та прагнення до відкриттів (Guilford, 1958, с. 54). Е. Торренс, у свою чергу, визначає креативність як здатність генерувати оригінальні ідеї та використовувати нестандартні методи інтелектуальної діяльності, наголошуючи на важливості дивергентних здібностей (Torrance, 1988, с. 32).

Відповідно до сучасних теорій, креативність є не тільки вродженою здатністю, а й навичкою, яку можна розвивати за допомогою спеціальних методик та практик, таких як розв'язування проблем, експерименти та творчі вправи. Ураховуючи інтеграційний характер цієї якості, креативність стає важливою складовою особистісного розвитку, зокрема в контексті педагогіки та психології.

За словами В. Павленко, креативність є комплексною рисою особистості, яка проявляється в процесі творчої діяльності як здатність створювати різноманітні, соціально значущі та оригінальні продукти, а також знаходити ефективні способи їх застосування. Це також здатність знаходити нестандартні рішення у складних ситуаціях. Креативність реалізується лише за умов сприятливого середовища і на високому рівні в різних сферах діяльності людини протягом усього її життя (Павленко, 2016, с. 129).

Ми підтримуємо думку О. Білер, що в науково-педагогічній літературі терміни «креативність» та «творчість» часто використовуються як синоніми. Однак, наголошує автор, хоча ці поняття близькі за змістом, вони все ж мають певні відмінності у значенні. Творчий процес базується на натхненні автора та його здібностях, тобто творчість неможлива без натхнення. Натомість основою креативності є прагматизм, що передбачає доцільність і корисність створеного продукту. Творчі люди часто залежать від свого настрою та емоцій (Білер, 2020, с. 11).

Отже, розуміння креативності як складного і багатогранного процесу, який включає не лише здатність до інноваційного мислення, а й емоційну стійкість, гнучкість та готовність до прийняття невизначеності, дозволяє визначити важливість формування цієї якості з раннього віку. Зокрема, дошкільний вік є визначальним для становлення творчих здібностей, оскільки саме в цей період закладаються основи пізнавальної діяльності, розвитку допитливості, спостережливості та прагнення змінювати навколишній світ. Цей період є часом інтенсивного розвитку основних психічних процесів, таких як відчуття, сприймання, пам'ять, уява та мислення. Важливу роль відіграє формування емоційної сфери, яка стимулює виявлення інтересу до нового та незвичайного, а також бажання досліджувати навколишнє середовище. Дитина активно здобуває знання та практичний досвід, які стають основою для її подальшої творчої діяльності. У цей час зростає допитливість, спостережливість, бажання пізнавати та експериментувати, що стає рушійною силою для пошуку нових ідей та рішень. Також важливо, що на цьому етапі розвивається здатність до абстрактного мислення, яка дає можливість дитині мислити поза межами конкретних ситуацій, створюючи нові можливості для творчого самовираження. Всі пізнавальні процеси активно розвиваються, і дитина вже виявляє перші ознаки самостійної діяльності, де активно поєднуються як практичні, так і теоретичні знання. Вони активно залучаються до різних видів діяльності – як інтелектуальних, так і творчих – що сприяють розвитку їхніх здібностей та розкриттю творчого потенціалу (Пасічніченко, 2021, с.19).

Крім того, Базовий компонент дошкільної освіти розглядає креативність як одну з ключових якостей особистості дошкільника, поряд із такими важливими рисами, як самостійність, ініціативність, спостережливість, відповідальність, справедливість та чуйність (БКДО, 2021). Саме в дошкільному віці закладаються основи для формування гармонійної особистості, здатної до оригінального мислення, нестандартного вирішення проблем і ефективного самовираження. Креативність стає інструментом, що сприяє не тільки розвитку пізнавальних здібностей, а й покращенню соціальних навичок, адаптації до змінюваних умов і успішній інтеграції в суспільство.

Дихта-Кірффа В. наголошує, що креативність у дітей дошкільного віку є важливою рисою, яка дозволяє їм генерувати нові ідеї, знаходити нестандартні рішення проблем та активно розвиватися через творчий процес. У свою чергу, це не лише сприяє розвитку їхнього мислення, але й виявляється у прагненні розмірковувати, комбінувати слова та шукати різноманітні способи вирішення завдань, що демонструє їхню здатність до перетворювальної активності (Дихта-Кірффа, 2018, с. 8).

Для досягнення максимально ефективного розвитку креативності у дітей необхідно створити сприятливі умови як у закладах дошкільної освіти, так і вдома, де дитина зможе проявляти свої творчі

здібності через різноманітні форми діяльності, створення атмосфери підтримки, стимулювання ініціативи та самовираження, що визначатиме рівень творчого розвитку дитини в майбутньому.

До основних засобів формування креативності у дошкільників належать різноманітні методи, які стимулюють дитину до самовираження, фантазування, творчого мислення. Ігрова діяльність, образотворче мистецтво, музика, література, експериментування дають можливість дітям не лише виражати свої емоції та думки, але й розвивати уяву та здатність до вирішення проблем. Вони стимулюють дитину до самостійних дій, що важливо для розвитку її особистісних якостей, таких як ініціативність, самостійність і впевненість у своїх силах. Інтерактивні вправи та активності дозволяють дітям на практиці застосовувати отримані знання, експериментувати з матеріалами та ідеями, що сприяє розвитку їх творчого потенціалу, активно включає її в процес самопізнання та самовираження. Завдяки таким підходам дошкільники навчаються критично мислити, генерувати нові ідеї та шукати нестандартні рішення, що є основою для подальшого навчання і розвитку у школі та житті. Доцільність використання цих методів для дошкільного віку полягає в тому, що вони відповідають природним потребам дітей цього віку та сприяють формуванню основ творчої особистості.

Сьогодні педагогічна спільнота акцентує увагу на компетентнісному підході до освітнього процесу. Одним із важливих напрямів реалізації Базового компонента дошкільної освіти є формування мистецько-творчої компетентності, яка визначається як здатність дітей практично реалізовувати свій художньо-естетичний потенціал для отримання бажаного результату творчої діяльності на основі розвинених емоцій та почуттів до різних видів мистецтва, елементарно застосувати мистецькі навички у життєвих ситуаціях під час освітньої та самостійної діяльності (БКДО, 2021).

На особливу увагу заслуговує театралізована діяльність, яка є одним із найефективніших засобів розвитку креативності, формування мистецько-творчої компетентності, особливо у дошкільному віці. У цей період психічний розвиток дітей характеризується активним формуванням уяви, емоційної виразності та комунікативних навичок, що робить театралізацію надзвичайно доцільною. Театралізовані ігри та вистави дозволяють дітям активно залучатися до творчих процесів, адже вони вимагають не лише відтворення ролей, а й адаптації до різних персонажів, розв'язання проблем у вигаданих ситуаціях, генерування оригінальних ідей та використання фантазії.

У цьому процесі надзвичайно важливу роль має особистість педагога, який повинен бути майстром своєї справи. Професійна діяльність вихователя вимагає не лише фахових знань (компетентність, методична грамотність, дидактичні здібності), а й особливих особистісних якостей, які допомагають ефективно працювати з дітьми дошкільного віку (Загородня, 2010, с. 56). Насамперед, це відповідальність, терпіння та врівноваженість, емпатія, повага до кожного учасника освітнього процесу і, звичайно, акторські здібності. Вихователь повинен бачити в кожній дитині творчий потенціал, підтримувати її індивідуальність і допомагати розкрити театральні здібності, адже кожна особистість унікальна. Навіть якщо дитина не проявляє себе як актор, участь у виступах, сценках чи театралізованих іграх допоможе їй розвинути комунікативні навички, креативність і впевненість у собі (Котелянець, 2020, с. 108).

Так, до прикладу, деякі діти надзвичайно сором'язливі, вони не наважуються виступати перед публікою, їм потрібна підтримка, мотивація та створення комфортних умов для самовираження. Тому спочатку під час театралізованої діяльності педагог може використати тантамарески, ігрові елементи з отворами для обличчя. З тантамаресками діти відчують себе впевненіше, адже їхнє обличчя залишається прихованим. Поступово сором'язливі дошкільники починають розкриватися, відчувати себе комфортно перед глядачами та із задоволенням брати участь у різноманітних виступах (Велетнюк, 2020, с. 34-35).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, аналіз наукових джерел дозволяє зробити висновок, що розвиток креативності в дошкільному віці має важливе значення для формування основ пізнавальної, емоційної та соціальної діяльності дитини. У свою чергу, театралізована діяльність, як одна з основних форм творчої діяльності, сприяє формуванню мистецько-творчої компетентності, розвитку уяви, емоційної виразності, комунікативних навичок та здатності до нестандартного вирішення завдань. Вона дозволяє дітям не лише виявляти свої творчі здібності, а й адаптуватися до змін, що є важливими для їх соціалізації і подальшого розвитку. Педагог у цьому процесі є режисером, який допомагає кожній дитині знайти свою роль у процесі творчого самовдосконалення.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у вивченні механізмів впливу театралізованої діяльності на розвиток креативності у різних вікових групах, а також аналіз ефективності різних форм театралізації в контексті соціально-психологічних умов розвитку.

Список використаних джерел

Базовий	компонент	дошкільної	освіти.	(2021).	Київ.	Взято	з
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0033729-21 (https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0033729-21)							
Білер, О. С. (2020). Розвиток креативності як базової здібності дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку. В кн. <i>Дошкільна та початкова освіта в сучасному педагогічному просторі: монографія</i> (с. 7-26). Суми: СумДПУ імені А.С. Макаренка.							

- Велетнюк, Л. Т. (2020). Тантамарески в дитсадку. Організація театралізованої діяльності дітей старшої групи. *Дошкільне виховання*, 10, 34-35.
- Дихта-Кірфф, В. Л. (2018). *Формування у старших дошкільників креативності в центрах розвитку дитини*. (Автореф. дис. канд. пед. наук). Інститут проблем виховання НАПН. Київ.
- Загородня, Л. П., Титаренко, С. А. (2010). *Педагогічна майстерність вихователя дошкільного закладу*: навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. Суми: Університетська книга.
- Котелянець, Ю. Г. (2020). Розвиток творчості дошкільників засобами театралізованої діяльності. *Витоки педагогічної майстерності*, 25, 106-110.
- Павленко, В. В. (2016). Креативність: сутнісна характеристика поняття. *Креативна педагогіка*, 11, 120-131.
- Пасічніченко, А. В. (2021). Формування креативності у дітей дошкільного віку. *Педагогічні науки*, 78, 17-21. Взято з <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/18499/1/PASICHNICHENKO.pdf>
- Guilford, J. P. (1958). New frontiers of testing in the discovery and development of human talent. In *Seventh Annual Western Regional Conference on Testing Problems* (pp. 30-32). Los Angeles.
- Torrance, E. P. (1988). The Nature of Creativity as Manifest in its Testing. In *The Nature of Creativity* (pp. 32-75). Cambridge: Cambridge Univ. Press.

References

- Bazovyi komponent doshkilnoi osvity v Ukraini [Basic component of preschool education]*. (2021). Retrieved from <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovijkomponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini> [in Ukrainian].
- Bilier, O. S. (2020). Rozvytok kreatyvnosti yak bazovoi zdibnosti ditei starshoho doshkilnogo ta mo odshoho shkilnogo viku [Development of creativity as a basic ability of children of senior preschool and primary school age]. In *Doshkilna ta pochatkova osvita v suchasnomu pedahohichnomu prostori [Preschool and primary education in the modern pedagogical space]*: monohrafiia (pp. 7-26). Sumy: SumDPU imeni A.S. Makarenka [in Ukrainian].
- Dykhta-Kirff, V. L. (2018). *Formuvannia u starshykh doshkilnykiv kreatyvnosti v tsentrakh rozvytku dytyny [Formation of creativity in older preschoolers in child development centers]*. (Extended abstract of PhD diss.). Instytut problem vykhovannia NAPN. Kyiv [in Ukrainian].
- Guilford, J. P. (1958). New frontiers of testing in the discovery and development of human talent. In *Seventh Annual Western Regional Conference on Testing Problems* (pp. 30-32). Los Angeles.
- Kotelianets, Yu. H. (2020). Rozvytok tvorchosti doshkilnykiv zasobamy teatralizovanoi diialnosti [Developing the creativity of preschoolers through theatrical activities]. *Vytyky pedahohichnoi maisternosti [Origins of pedagogical skill]*, 25, 106-110 [in Ukrainian].
- Pavlenko, V. V. (2016). Kreatyvnist: sutnisna kharakterystyka poniattia [Creativity: an essential characteristic of the concept]. *Kreatyvna pedahohika [Creative pedagogy]*, 11, 120-131 [in Ukrainian].
- Pasichnichenko, A. V. (2021). Formuvannia kreatyvnosti u ditei doshkilnogo viku [Formation of creativity in preschool children]. *Pedahohichni nauky [Pedagogical Sciences]*, 78, 17-21 [in Ukrainian].
- Torrance, E. P. (1988). The Nature of Creativity as Manifest in its Testing. In *The Nature of Creativity* (pp. 32-75). Cambridge: Cambridge Univ. Press.
- Veletniuk, L. T. (2020). Tantamaretsky v dytsadku. Orhanizatsiia teatralizovanoi diialnosti ditei starshoi hrupy [Tantamaretsky in kindergarten. Organization of theatrical activities for children of the senior group]. *Doshkilne vykhovannia [Preschool education]*, 10, 34-35 [in Ukrainian].
- Zahorodnia, L. P., & Titarenko, S. A. (2010). *Pedahohichna maisternist vykhovatelja doshkilnogo zakladu [Pedagogical skills of a preschool teacher]*: navch. posib. dlja stud. vyshchych navch. zakl. Sumy: Universytetska knyha [in Ukrainian].

PASICHNICHENKO A., VILKHOVA O.

Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University, Ukraine

DEVELOPMENT OF CREATIVITY OF PRESCHOOL CHILDREN IN THE PROCESS OF THEATREIZED ACTIVITIES

The article examines the role of theatrical activities in the development of the creative potential of preschool children. The concept of "creativity" is analyzed as the ability to generate new, original ideas and approaches to solving problems. The main aspects of creativity, which are manifested through creative thinking, imagination, the ability to adapt and non-standard problem solving, have been identified. It was emphasized on the importance of developing creativity in preschool age, when the foundations of cognitive and emotional activity are formed. The importance of developing creative potential is revealed not only as an innate characteristic, but also as a skill that can be developed through special techniques.

The need to use various methods to stimulate creativity in children, in particular theatrical activities, is indicated. It is noted that theatrical activities, which include theatrical games, role-playing, and creative tasks, are one of the effective methods of stimulating creativity in children. It activates imagination, develops communicative and emotional

skills, promotes self-expression and integration into society. The special role of the successful choice of means of theatrical activity, ensuring accessibility and motivation of children to joint creative activity is determined.

The importance of improving the professional skills of modern educators in the process of organizing theatrical activities is emphasized. The professional activity of educators requires not only professional knowledge (competence, methodological literacy, didactic abilities), but also special personal qualities that help to work effectively with preschool children (responsibility, patience and balance, empathy, respect for each participant in the educational process, organizational and acting skills).

Key words: *creativity, creativity of a preschool child, formation of creativity, artistic and creative competence, theatrical activity, tantamares, professional skills of the educator, professional and personal qualities of the teacher*

Стаття надійшла до редакції 31.03.2025 р.

УДК 378.04:005.095+005.73:34(73+477)

DOI [HTTPS://DOI.ORG/10.33989/2075-146X.2025.35.331138](https://doi.org/10.33989/2075-146X.2025.35.331138)

ЛЕСЯ ПЕТРЕНКО

ORCID: 0000-0002-7602-8005

ВАЛЕРІЯ ЗАХАРОВА

ORCID: 0009-0004-4078-2198

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

ХАРАКТЕРИСТИКА ЗМІСТУ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ МАГІСТРІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В США ТА УКРАЇНІ

Розглянуто проблеми формування правової культури магістрів зі спеціальності «Публічне управління та адміністрування». Визначено поняття правової культури магістрів публічного управління. Проаналізовано підходи і методи, які сприяють формуванню правової культури майбутніх державних службовців в США та Україні, враховуючи потреби сучасного ринку та зміни в законодавчому регулюванні. Досліджено відмінності та спільні риси правової культури магістрів, роль правових знань й умінь у роботі, розглянуто особливості їх вивчення в освітньому процесі. Запропоновано шляхи формування правової культури магістрів державного управління в Україні.

Ключові слова: *правова освіта, правова культура, правове виховання, правова свідомість, державне управління, магістри публічного управління*

Постановка проблеми. Правова культура є складовою частиною загальної культури суспільства і відіграє важливу роль у формуванні правосвідомості та правових норм. Вона охоплює сукупність правових знань, цінностей, установок та моделей поведінки, які формують відношення до права як соціального інституту. Важливо зазначити, що правова культура не обмежується лише сферою юриспруденції. Вона впливає на різні галузі знань і діяльності, включаючи освітню, наукову та професійну. Магістри публічного управління, як носії найвищого освітнього рівня, відіграють важливу роль у формуванні та розвитку правової культури суспільства. Дослідження змісту правової культури магістрів США та України дозволяє виявити як спільні, так і відмінні риси, що зумовлені історичним розвитком, національними традиціями та особливостями систем освіти в цих країнах.

Аналіз досліджень і публікацій, на які спирається автор. Проблематика правової підготовки майбутніх фахівців висвітлена в наукових працях багатьох вчених. Дослідженню правової культури присвячено чимало наукових праць вітчизняних та зарубіжних авторів. Теоретичні засади правової культури розглядаються у роботах І. Головченко, О. Данильяна, О. Петришина, В. Сальникова та інших. Питання формування правової культури у вищій школі висвітлюються у працях Н. Крестовської, О. Скакун, В. Федоренка та ін. Окремі аспекти правової культури магістрів США та України розглядаються в роботах Дж. Гардінера, Р. Летовіча, В. Андрущенко, В. Бахіна, В. Комарова та ін. Разом з тим, комплексних порівняльних досліджень правової культури магістрів публічного управління США та України поки що бракує, що зумовлює актуальність даної роботи.